

Del II:

Utenlandske offentlige pensjoner

I denne del II av artikkelen om problemstillinger og skatteregler som gjelder for pensjonsordninger, kommenteres opptjening av offentlige pensjonsordninger og harmonisering av disse. Beskatningsprinsippene kommenteres også. I artikkelens del I ble arbeidsgiverfinansierte pensjonsordninger og tilknyttede norske beskatningsprinsipper beskrevet.

Advokat
Erik Øxnevad Larsen
Partner Deloitte Advokatfirma

Advokatfullmektig
Marte Okkelmo
Deloitte Advokatfirma

I tillegg til eventuelle utenlandske arbeidsgiverfinansierte pensjonsspareordninger, har ansatte som har arbeidet i utlandet kanskje opparbeidet seg rett til pensjon fra utenlandske offentlige pensjonsordninger. Mange er av den oppfatningen at utenlandske offentlige pensjonsrettigheter kan overføres NAV, og dermed vil medregnes når man søker om alderspensjon i Norge. Dette stemmer ikke.

Alderspensjon fra folketrygden beregnes kun ut ifra perioder med pensjonsopptjening i Norge. For personer født fra og med 1962 er det den norske pensjonsbeholdningen som danner grunnlaget for beregningen av den enkeltes inntektspensjon fra folketrygden. Utenlandsk offentlig pensjon beregnes etter det aktuelle landets nasjonale regler, og utbetales direkte fra trygdemyndigheter i det tidligere arbeidslandet.

Rett til utenlandsk pensjon

Kort forklart vil rett til utenlandsk pensjon være avhengig av to ting; arbeidslandets nasjonale regler knyttet til det å opparbeide seg pensjonsrettigheter og såkalte eksportregler – når man kan få utbetalt pensjon utenfor landets gren-

ser. I tilfeller der pensjonsrettigheten er opptjent i et land Norge har inngått trygdeavtale med, kan trygdeavtalen likevel gi rett til å få pensjonen utbetalt selv om nasjonal lovgivning ikke åpner for dette. Personer som har arbeidet i utlandet, bør derfor undersøke reglene rundt dette, slik at man ikke går glipp av pensjon fra utlandet.

Pensjon opptjent i et EØS- eller trygdeavtaleland

Formålet med trygdeforordningen i EØS og andre trygdeavtaler er at yrkesaktive ikke skal tape pensjons- og andre trygderettigheter, eller muligheter for opptjening av slike rettigheter, ved å flytte til eller jobbe i slike land. Har man beholdt medlemskap i folketrygden under arbeid i et EØS-land eller et land Norge har inngått trygdeavtale med og hatt A1 eller Certificate of coverage, vil man ikke ha opparbeidet seg pensjonsrettigheter i arbeidslandet. Nevnte dokumentasjon bekrefter ikke bare fortsatt medlemskap og pensjonsopptjening i den norske folketrygden, men unntar også fra arbeidslandets offentlige pensjonsordning. I slike tilfeller har personen derfor ikke opparbeidet seg noen pensjonsrettigheter i utlandet.

I tillegg til EØS-landene og Sveits har Norge trygdeavtaler med USA, Canada, Australia, India, Storbritannia, Bosnia-Herzegovina, Chile, Israel, Montenegro, Serbia, Tyrkia og Quebec. Generelt bygger disse avtalenes bestemmelser om pensjonsrettigheter seg på fire hovedprinsipper:

1. Likebehandlingsprinsippet. Det er forbudt å diskriminere det andre landets statsborgere. Som eksempel vil norske statsborgere som bosetter seg eller arbeider i USA, ha tilsvarende rett til å opparbeide seg offentlige pensjonsrettigheter som det amerikanske borgere har.
2. Sammenleggingsprinsippet. Man skal legge sammen opptjeningstiden i avtalepartenes pensjons- og trygdesystemer når man skal undersøke om en person fyller minstekravet til opptjeningstid for rett til pensjon eller trygd fra et land. Som et eksempel stiller någjeldende britiske regler krav om minst ti år med kvalifiserende opptjeningstid for å ha rett på britisk offentlig pensjon. Vilkåret vil da være oppfylt ved for eksempel tre år fra UK og syv år fra Norge.

3. Pro rata temporis-prinsippet. Pensjons- og trygdeytelser skal beregnes ut fra lengden av opptjeningstiden i de forskjellige landenes pensjons- og trygdesystemer. En arbeidstaker vil dermed ha rett til delpensjoner fra hvert av de landene der han eller hun har opptjent pensjonsrettigheter. Pensjonen som utbetales fra de ulike landene skal stå i forhold til opptjeningen der.
4. Eksportabilitetsprinsippet. Pensjonsytelser skal utbetales dersom pensjonisten bor i et avtaleland, selv om nasjonal lovgivning ikke åpner for dette. Dette gjelder for eksempel for norske pensjonister som bosetter seg i Spania.

Samlet gir disse fire prinsippene arbeidstakeren rett til å opparbeide seg pensjonsrettigheter og rett til å få utbetalt delpensjon ved bosetning i Norge, selv om det tidligere arbeidets minstekrav om opptjeningstid ikke er oppfylt.

Søke pensjon fra utlandet:

Søker man om pensjon fra et EØS-land eller et land Norge har trygdeavtale med, skal man som regel søke pensjon gjennom NAV. Skal man derimot søke om pensjon fra land Norge ikke har trygdeavtale med, må man selv kontakte det aktuelle landets pensjonsmyndigheter for å få avklart hvordan man søker. For pensjonssøknader som sendes via NAV vil søknadsprosessen være avhengig av om man søker om norsk alderspensjon samtidig. I tillegg til EØS-landene, har Norge trygdeavtale med USA, Canada, Australia, India, Storbritannia, Bosnia-Herzegovina, Chile, Israel, Montenegro, Serbia, Tyrkia og Quebec.

Skal man søke om pensjon i utlandet samtidig som man søker om norsk alderspensjon, må man oppgi øvrige land der man har bodd og/eller arbeidet

i pensjonssøknaden man sender til NAV. Dersom man oppgir EØS-land, vil trygdeforordningens regler tilsi at den norske alderspensjonssøknaden også regnes som en søknad om pensjon fra alle EØS-land. Har man oppgitt trygdeavtaleland i søknaden, må man gi NAV beskjed om hvilke andre land man også ønsker å søke om pensjon fra. NAV vil da koordinere pensjonssøknadene mot de relevante landene.

Skal man bare søke om alderspensjon fra et trygdeavtaleland, og vente med å søke om alderspensjon fra NAV, må man ta kontakt med NAV for å få veiledning om søknadsprosessen, og for å få tilsendt korrekte søknadsblanketter.

Når den utenlandske pensjonssøknaden er ferdigbehandlet, vil pensjonen utbetales direkte fra utenlandsk myndighet. Pensjonen blir i disse tilfellene beregnet etter nasjonale satser og regler. Siden mange land har lavere satser enn det vi har i Norge, vil man fort havne i en situasjon der pensjonsutbetalingen fra Norge og det andre landet er lavere enn om man kun hadde hatt pensjonsopptjening i Norge.

Ser man for eksempel til Storbritannia, vil man med 35 års opptjening etter nye regler maksimalt få utbetalt £ 203,85 pr. uke i pensjon. Dette gir en årlig utbetaling på £10 600. Til sammenligning vil norsk garantipensjon (pensjon som gis personer med ingen/lav opptjening) etter 40 års trygdetid være 210 418 kroner. Bruker vi eksemplet vårt tidligere med tre års opptjening, vil den årlige utbetalingen fra Storbritannia maksimalt bli £ 908,59.

Beskatning i Norge – skatteavtaler

Pensjonsutbetaling fra offentlig pensjonsordning i utlandet er skattepliktig til Norge når mottaker er bosatt her, jf. skatteloven § 2-1 og § 5-1.

Utbetalingen kan også være skattepliktig etter utbetalingslandets regler.

Dobbeltbeskatning kan avhjelpes eller må avhjelpes etter skatteavtale Norge eventuelt har inngått med utbetalingsstaten, eller ved å kreve kreditfradrag etter skattelovens § 16-20.

For offentlige pensjoner må en for skatteavtaleformål skille mellom pensjoner som er opptjent i privat eller offentlig tjeneste. For pensjonsutbetalinger som utbetales fra utenlandsk «folketrygd» som knytter seg til private ansettelsesforhold gjelder også her OECDs artikkel 18 som gir bostedsstaten eksklusiv beskatningsrett. Også her må den konkrete skatteavtalen vurderes.

For pensjoner som utbetales fra trygdemyndighetene i utbetalingslandet til *«individual in respect of services rendered to that State or subdivision or authority shall be taxable only in that State»*, jf. OECDs modellavtale artikkel 19. Utbetalingsstaten har da eksklusiv beskatningsrett for pensjoner ytt basert på offentlig ansettelse. Unntak gjelder for mottakere som er bosatt i og statsborgere i den andre staten. Norge vil da ha eksklusiv beskatningsrett hvis mottaker er bosatt i Norge og statsborger i Norge.

Eventuelle pensjoner fra det offentlige som ikke baserer seg på tidligere ansettelse, for eksempel ytelser som gis alle uavhengig av arbeid, for eksempel en «minstepensjon», er ikke regulert i reglene om offentlige pensjoner. Slike utbetalinger må løses etter reglene om «annen inntekt» som i OECDs modellavtale gir eksklusiv beskatningsrett til bostedsstaten, jf. artikkel 21 i OECDs modellavtale.